

L'ombra de Wallace a les portes del segle XXI

La història d'Escòcia està farcida de litigis amb Anglaterra, que no es van acabar ni de bon tros amb la signatura del Tractat de la Unió de 1707. En aquest sentit, l'evolució política moderna de la Gran Bretanya sembla obrir la porta de la descentralització.

"Senyor, que amb la vostra ajuda, el mariscal Wade pugui portar-nos a la victòria. Que pugui abatre la sedició i esclafar els rebels escocesos". La lletra de "God Save the Queen" ofereix floretes d'aquest tipus als rebels que fracassaren. Però la història recent d'Escòcia demostra que la pèrdua de les institucions d'autogovern no sempre és sinònim de davallada en autonomia civil. D'ençà del Tractat d'Unió del 1707, la nació més reeixida de l'antiga pàtria celta ha mantingut, malgrat tot, la seva independència social dins el context polític del Regne Unit. Les lligues de futbol i de rugbi, amb les respectives seleccions, l'església i la moneda són assoliments sobradament coneguts, però difícils de comprendre quan es descobreix la manca d'autonomia en administració i autogovern.

Gènesi i mite. Dels quatre pobles primitius que habitaven Escòcia al segle V, britons, anglo-saxons, pictes i escots, aquests dos últims són els qui, de la mà de Kenneth MacAlpin, rei dels escots i de família picta, van unir-se el 843 per plantar cara als escandinaus, que atacaven constantment la zona septentrional de l'illa i ja s'havien assentat a les illes Hèbrides. El regne unificat de MacAlpin va batejar-se amb el nom de Scotia. Les guerres d'expansió entre escocesos i normands va formar als segles X i XI una primera subdivisió del País dels Escots entre el nord cèltic i el sud anglo-normand.

Però la història, el mite i, darrera-

ment, el cinema són els que demostren que va ser a final del segle XIII i principi del XIV quan Anglaterra va començar a somniar en la construcció d'Ukània, el Regne Unit, amb anglesos, gal·lesos, escocesos i irlandesos. Escòcia havia assolit un bon nivell econòmic durant la monarquia d'Alexandre III, però havia quedat sense descen-

ARXIU

dència al tron. Eduard I Plantagenet va interpretar la competitivitat escocesa com una amenaça per a l'economia anglesa i va obsedir-se en dos objectius: aturar-ne la bonança econòmica i governar Escòcia directament o indirectament.

Els nobles escocesos, encapçalats per Robert Bruce, van ser els primers a donar suport al rei anglès per salvar les propietats. Tots ells, van signar el tractat de vassallatge anomenat la Nòmina dels Drapaires (1296). Tanmateix, el lideratge de William Wallace, fill d'un modest cavaller de Renfrew, havia de contradir un any després la unanimitat dels nobles. L'episodi que marcà el fènix d'Escòcia i l'inici de les guerres d'independència va ser la batalla del Pont de Stirling. Wallace va derrotar els anglesos aquell 11 de setembre de 1297 i va resumir en la seva personalitat el caràcter protopatriòtic escocès, nascut a redós de la unificació i de l'estabilització de la pròpia monarquia. L'eufòria dels bons resultats va dur Wallace a una batalla suïcida a camp obert a Falkirk (1298), on va caure derrotat sota l'estol més pesant de la cavalleria anglesa.

La mitologia escocesa s'alimenta, després de Wallace, de Robert Bruce, el noble anglo-normand que havia dirigit la col·laboració de la noblesa de les Terres Baixes amb el rei anglès. Bruce va usar les arts diplomàtiques per regnar a Escòcia i això li va costar agres estirar-se arrosses amb Eduard I. L'entronització de Bruce va ser contestada per Plantagenet amb la confiscació de les seves possessions, a la qual

'Braveheart', protagonitzada per Mel Gibson, va popularitzar el mite de William Wallace. La seva història resumeix el caràcter protopatriòtic dels escocesos d'aquella època, a redós de la unificació i de l'estabilització de la pròpia monarquia.

El drac celta encara cueja

La tradició popular explica que la història de Gal·les és la història de la seva llengua. Les reivindicacions culturals sempre han estat punta de llança des que els gal·lesos van decidir de batejar-se com a tals el segle VI. En lluita ja amb els anglo-saxons de l'illa, van dir-se Cymry, parlaven Cymraeg i la seva nació va anomenar-se Cymru. Els anglesos van anomenar-los *wealas* (estrangers).

Poble de celtes, en estreta col·laboració amb còrnics, bretons i escocesos, Gal·les va encarar-se amb la pèrdua de des-

pendència monàrquica el segle XIII amb fortes dissensions entre els possibles successors. Aquest fet va ser aprofitat pel rei anglès Eduard I per iniciar el 1282 la colonització efectiva amb una política de construcció de fortaleses. Els anglesos van topar amb una ferma oposició civil que només va concretar-se políticament el segle XV amb la rebel·lió d'Owain Glyn Dwr, que va dictar la independència eclesiàstica i la instauració de dues universitats i un parlament. Glyn s'integra d'aquesta manera en la mitologia d'afirmació nacional gal·lesa.

Però serà una nissaga d'origen gal·lès, els Tudor, qui anglicitzarà la noblesa del País de Gal·les i marginarà qualsevol projecció de la llengua. Prou indicativa, en aquest sentit, és la constatació de l'escriptor contemporani Gruffydd Robert en l'obra *Y Drich Cristionogawl* ("El mirall del cristià"): "La noblesa descua i menysté la llengua gal·lesa i la seva majoria no pot llegir-la ni escriure-la, cosa vergonyosa".

Les intencions dels Tudor van concretar-se en les Actes d'Unió de 1536 i de 1542, per les quals Enric VIII declarava Gal·les "incorporada, unida i annexada"

a l'estat anglès. Però els gal·lesos van traslladar les seves reivindicacions a l'àmbit cultural i van recuperar l'ensenyament a les escoles aprofitant el revifament religiós.

El País de Gal·les viu la revolució industrial del segle XIX amb les mines de carbó del sud-est del territori. La forta

El nacionalisme gal·lès obté bons percentatges des dels anys 60. L'eix del seu discurs és la reivindicació cultural.

immigració anglesa representa un problema per al manteniment del gal·lès, que perd implantació al llarg de tot el segle XX. Si a principi de segle més d'un 50%

era competent en la llengua pròpia del territori, després de la Segona Guerra Mundial les xifres cauen fins a un 29%. La salvaguarda de la llengua i de la cultura, amb la independència d'Irlanda com a rerefons, dona origen el 1925 al Plaid Cymru (Partit Nacionalista de Gal·les). Els nacionalistes gal·lesos assoliran a la fi dels anys 60, com en el cas de l'SNP, la primera representació a Westminster. Des d'aleshores, al manteniment dels principis fundacionals s'afegeixen una agosarada política de defensa del medi i la promoció de la descentralització d'àmbit local.

L'impuls econòmic que representen les mines s'acaba durant el període thatcherista. Es tanquen els centres sustentadors de la gran riquesa del país sense cap altra inversió de nivell substitutòria. En aquest marc de desolació els votants infligeixen un seriós vot de càstig als conservadors i els acusen de ser els culpables directes de vint anys de crisi. En aquest context, els laboristes arrasen en les eleccions i els nacionalistes es consoliden com a grup de pressió que obliga el govern britànic a impulsar propostes nacionalitzadores per a Gal·les, com ara el Quart Canal Gal·lès (S4C) de TV o les escoles bressol. **A. B.**

Bruce va respondre amb una llarga campanya de captació d'adhesions oberta a totes les classes socials. Era el tret de sortida per a una tímida guerra de guerrilles que donà pas a la guerra total el 1311.

Els exèrcits anglès i escocès van trobar-se a Bannockburn el dia de Sant Joan de 1314. Després d'haver envaït amb èxit les principals ciutats del nord anglès, el procés cap a la independència va confirmar-se en el camp de batalla. Els èxits militars de Bruce van abocar el rei anglès a reconèixer la sobirania escocesa i la seva integritat territorial. De més a més, Bruce, fent cas de les antigues recomanacions de Wallace, va unir els clans i va reblar el consens per la independència.

De la sobirania a la unió. Més preocupats per assentar l'aliança amb França, garantidora continental davant l'amenaça constant dels anglesos, els monarques escocesos van dilapidar una bona part de la tasca d'unificació de Robert Bruce. Després de l'execució de Maria Estuard i d'Elisabet I, el successor escocès va acceptar el 1606 l'oferta anglesa d'unir les dues corones. Jaume I d'Anglaterra i VI d'Escòcia anunciava així els primers cants de la sobirania amb ambicions d'unió britànica. Fet i fet, va ser ell el principal promotor de la Union Jack, la bandera que fusionava les creus de Sant Jordi i de Sant Andreu, representatives d'Anglaterra i d'Escòcia respectivament.

Amb Guillem d'Orange van evidenciar-se les relacions asimètriques entre ambdues nacions. El rei va afavorir el centralisme en els tractes comercials i la manca de vocació política britànica i de voluntat popular no va impedir que Guillem volgués resoldre la unió dels parlaments abans de morir. Així, la federació que volien els negociadors escocesos se'n va anar en orris per afavorir un acord ferm que evités conflictes bèl·lics, resolució que no va amortir una sensació generalitzada de "venda" del territori. Pel Tractat d'Unió, des del 1707, els dos regnes van unir-se. El Tractat va aprovar-se per 110 vots a 69 i l'1 de maig va ser formal-

ment constituït el Parlament britànic.

Successives revoltes immediates al Tractat, com la dels jacobites, van produir una escalada de repressió anglesa, sobretot a les Terres Altes. Les expulsions i emigracions en massa van trencar el sistema social de clans, es va prohibir l'ús del típic *tartan* (drap de llana identificatiu de cada clan) i la *pipe-bag* (sac de gemecs) va deixar de sonar sota càstig.

L'enfortiment de l'imperi britànic i el fenomen de la revolució industrial en el pas cap al segle actual van dur Escòcia, amb Glasgow com a centre d'actuació, a un agut desenvolupament econòmic basat en la indústria naviliera, tèxtil i de l'acer. El corporativisme va ser el precedent dels potents sindicats i va néixer el laborisme, gràcies al qual va començar a reflotar l'adormida política escocesa.

Torna l'autogovern. L'Scottish Home Rule Association (Associació per l'Autogovern Escocès) es va crear el 1886 com un grup de pressió dins el Partit Liberal, de tradició federalista. La demanda d'un nou parlament comença la travessia del desert i obté resultats en un projecte de llei d'autogovern aprovat abans de la Primera Guerra Mundial, que n'aparca l'aplicació per primera vegada. La postguerra dona la benvinguda a un canvi de relacions entre els imperis: la decadència de l'imperi britànic, la perifèrització escocesa i el debat nacionalista a Irlanda enfortiran les reivindicacions d'autogovern a Escòcia.

El vell liberalisme es bifurca cap al Partit Laborista i cap al Partit Unionista, format per conservadors i liberals tradicionalistes. A rebufl d'aquesta redistribució i de la creació de l'Estat Lliure d'Eire (1921), neix el 1928 el National Party of Scotland, el qual es fusiona amb l'Scottish Party el 1934 per formar l'actual Scottish National Party. D'aleshores ençà l'SNP ha respost a la frustració política secular i ha defensat amb més o menys fortuna les tesis d'autogovern. La política contemporània té un abans i un després de la creació de l'SNP, si bé no és fins al final dels 60 que els

ARXIU

Els independentistes escocesos van estirar el fil del descobriment de petroli a la mar del Nord per resoldre una alta taxa d'atur. Això els va servir per endurir les crítiques al centralisme.

independentistes en cullen els fruits i trenquen el patró d'homogeneïtat britànica entre laboristes i conservadors. Amb tot, a Escòcia els *torries* mai no s'han plantejat l'oferta d'un autogovern mínim: la seva màxima preocupació era Westminster. Quaranta-cinc anys després del primer ajornament de vo-

tació per a crear un parlament escocès, la plataforma ciutadana Scottish Convention Movement va presentar el 1949 dos milions de signatures en favor de l'autonomia, però laboristes i conservadors, un cop més, van esquivar la proposta popular. La crisi econòmica dels anys 60

Generalitat de Catalunya Departament de Treball

Cursos cofinançats per la Direcció General d'Ocupació del Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya i el Fons Social Europeu.

Adreçats a treballadors en actiu i autònoms

- Comptabilitat 80 hores
- Control documental i arxiu 80 hores
- Teleatenció i televendes 80 hores
- Telemàrqueting 80 hores
- Paqueteria de regals 40 hores

12 alumnes per curs.

A aquests cursos hi poden accedir les empreses que necessitin reciclar els seus treballadors.

INICI SETEMBRE

Cursos subvencionats per la Direcció General d'Ocupació del Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya i el Fons Social Europeu

Adreçats a treballadors en atur

- Telemàrqueting + 25 anys 400 hores
- Disseny d'estampació tèxtil - 25 anys 450 hores
- Serveis interns de l'empresa - 25 anys 200 hores

15 alumnes per curs.

● INFORMACIÓ I PREINSCRIPCIONS

Gran Via C. Catalanes, 645, 2on 2a A
Tel/Fax 412 64 07 BARCELONA
Horari: de 9 a 13:30 h. / de 16:30 a 20 h.

Salvant els mots de l'huracà

Les sensibles variants de les campanyes a Escòcia i Gal·les també es reflecteixen en les proclames: els uns criden *yes-yes*, els altres *yes-ie*. Només els gal·lesos han optat pel bilingüisme, si més no formal. La història els dona la raó.

Cap a l'any 1000 aC els celtes devien parlar una mateixa llengua dita protocèltic, de la qual han derivat dues branques principals: el grup Q-cèltic i el grup P-cèltic, segons que el so KW de l'indoeuropeu (en llatí QU) s'hagi resolt en K o en P, respectivament.

Del primer grup només va subsistir el gaèlic, que ha evolucionat fins a l'actual irlandès, el mannès (a l'illa de Man) i el gaèlic d'Escòcia. Del segon grup, el britònic com a únic supervivent ha donat origen al gal·lès, al còmic i al bretó. Totes sis llengües es corresponen amb els sis països cèltics: Bretanya, Cornualla, Gal·les, Irlanda, Escòcia i Man.

L'actualitat demostra, emperò, que la llengua pròpia d'Escòcia i de Gal·les malviu en el seu territori davant la força de l'anglès. A Escòcia fins i tot hi ha una tercera llengua en discòrdia: l'scots, dialecte anglo-saxó adoptat des del segle XIV, que es parla en ciutats com Clydeside, Aberdeen i Dundee, però que no té cap reconeixement legal. El gaèlic d'Escòcia compta uns 70.000 parlants i es manté a les illes i a les ciutats del nord-oest com Cataibh (Sutherland) i Inbhir Nis (Inverness). És reconegut i s'aplica en la toponímia, en l'administració pública, local i judicial i en l'ensenyament primari, secundari i superior de manera facultativa. En mitjans de comunicació el gaèlic es difon a través de BBC Radio Nan Gaidheal durant unes 30 hores setmanals i de les televisions BBC i ITV, amb xifres que superen les 300 hores anuals.

El gal·lès gaudeix, aparentment, de més bona salut. Actualment supera els 500.000 parlants i té una situació legal reconeguda. Les universitats de Caerdydd (Cardiff) i de Llanbadarn Fawr són les principals impulsores de la recuperació de la llengua, la qual s'aplica en la toponímia i en l'administració local i judicial. La xarxa d'escoles d'ensenyament primari i secundari són la gran esperança dels gal·loparlants, que poden nodrir-se també de les emissions de Radio Cymru, amb 104 hores de programació setmanal, i de S4C Sianel Pedwr Cymru, que emet televisió de qualitat durant 32 hores la setmana. **A. B.**

ARXIU / EFE

Margaret Thatcher. Es va oposar fermament a la Devolution.

va provocar fortes crítiques contra la mala gestió de l'estat. Les dades sobre empobriment relatiu van estendre, a més, la creença que els anglesos vivien millor que no pas els ciutadans de l'anomenat serrell

**L'Informe
Kilbrandon va ser
encarregat perquè
el nacionalisme
perdés
embranzida, i li va
acabar donant
arguments.**

celta. Els nacionalistes guanyaven terreny i els laboristes de Harold Wilson buscaven la manera d'implantar una descentralització política a Gal·les i a Escòcia que aturés tota vel·leïtat secessionista. Els independentistes escocesos havien estirat el fil del descobriment de petroli a la mar del Nord per resoldre una alta taxa d'atur i van endurir les crítiques al centralisme. Així, les dues eleccions generals del 1974 van oferir percentatges "perillosos" per a la unitat política de la Gran Bretanya: el 22% el febrer (7 escons) i el 30% a l'octubre (11 escons).

L'informe Kilbrandon. La poció màgica del laborisme per aturar el

tercer partit va ser l'Informe Kilbrandon que, en principi, volia guanyar temps perquè els nacionalistes perdessin embranzida. Segons el ministre per Escòcia de l'època, William Ross, la comissió redactora havia de "matar" la Devolution. Però, ves per on, els redactors de l'informe s'ho van prendre seriosament i van buscar les causes del descontentament de l'electorat escocès. Les màximes de Kilbrandon van concretar-se en la descentralització política i l'establiment de parlaments amb capacitat legislativa, executiva i consultiva per a Escòcia i Gal·les.

En el període 1974-1979 es concentren tots els llibres blancs que interpreten d'una manera o altra les intencions de Kilbrandon. La batalla anterior al referèndum va ser la fixació del límit vàlid en el percentatge de vots censats per a proclamar victòria o derrota: els diputats anglesos van fer prevaler el 40% sobre el 33%. En vista dels resultats —el 32,9% d'escocesos van votar pel sí—, els anglesos sabien què feien.

Thatcher i res més. El 3 de maig de 1979, dos mesos després de la consulta, la victòria conservadora a les eleccions generals britàniques va convertir Margaret Thatcher en la primera ministressa de la Gran Bretanya. Seran divuit anys de neoconservadorisme que faran pagar amb l'oblit les deslleialtats escoceses. La contestació nacionalista va esborrar del mapa electoral tot rastre conservador significatiu, va convertir el Partit Laborista en el "Partit d'Escòcia" i va donar ales als tercers partits. En tot cas, el mànec de la paella va quedar a la banda anglesa.

Però no ha estat fins enguany que els escocesos han posat fi a l'anomenat *doomsday scenario*, o l'estranya situació que es creava després de cada victòria electoral conservadora a escala estatal, quan tres quartes parts de diputats electes escocesos defensaven la Devolution i la minoria conservadora ignorava les demandes assegada en una còmoda butaca de Westminster.

Albert Balanzà